

“YEDİ İKLİM” VE “ALTIN KÖPRÜ” YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİM C1 SETLERİNDE KULLANILAN MECAZ İFADELERİN KARŞILAŞTIRILMASI¹

Esra BİÇERYEN*, Kerim TUZCU**

Öz

Bu çalışmada, Yunus Eme Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretimi ile yine Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi tarafından hazırlanan Altın Köprü Yabancılar Türkçe Öğretimi setlerinin C1 seviyesindeki ders kitaplarında yer alan mecazlı ifadeleri belirlemek ve bu iki setin söz konusu ifadelerin kullanımı yönüyle karşılaştırılması amaçlanmıştır. Yabancı dil eğitimi sırf hedef dilin gramer yapısını ve kurallarını öğrenmek değil, aynı zamanda o dilde konuşan insanların kültürünü ve medeniyetini de tanımak anlamına gelir. Dildeki mecazlı ifadeler ise bir toplumun kültürünü ve değerlerini yansıtan unsurların başta gelenlerinden sayılır. Buna binaen yabancı dil öğretiminde ve kültür aktarımında faydalanılacak unsurlardan en önemli malzemelerden birisi de dildeki mecazlardır. Yabancılar Türkçe öğretiminde en çok başvurulan ve yararlanılan kaynaklardan biri olan ders kitapları ise bu mecazların sıklıkla yer aldığı araç gereçlerdendir. Bu maksat doğrultusunda seçilen yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasıdır. Araştırma verileri, C1 seviyesindeki ders kitaplarında bulunan mecazlı ifadeleri belge tarama tekniği ile toplayarak elde edilmiştir. Bu çalışma sonucunda; Yedi İklim C1 ders kitabında toplam 946 adet mecazlı ifade olduğu ortaya çıkmıştır. Bulunan mecazlı ifadelerin dil becerilerine göre dağılımı; dinleme becerisinde 369, konuşma becerisinde 29, okuma becerisinde 504 ve yazma becerisinde 44'tür. Altın Köprü C1 ders kitabında ise toplam 821 mecazlı ifade tespit edilmiştir. Tespit edilen mecazlı ifadelerin dil becerilerine göre dağılımı ise şöyledir: Dinleme becerisinde 352, konuşma becerisinde 8, okuma becerisinde 358 ve yazma becerisinde 103'tür. Sonuç olarak Yedi İklim C1 ders kitabında, Altın Köprü C1 ders kitabına göre daha çok mecazlı ifade kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Altın köprü, Mecaz, Türkçe, Yedi iklim.

Comparison of Figurative Expressions Used in "Seven Climates" and "Golden Bridge" C1 Sets for Teaching Turkish to Foreigners

Abstract

In this study, it is aimed to determine the figurative expressions in the C1 level textbooks of Yedi İklim Teaching Turkish to Foreigners prepared by Yunus Eme Institute and Altın Köprü Teaching Turkish to Foreigners prepared by Kyrgyzstan-Turkey Manas University and to compare these two sets in terms of the use of these expressions. Foreign language education means not only learning the grammatical structure and rules of the target language, but also getting to know the culture and civilisation of the people who speak that language. Metaphorical expressions in language are considered to be one of the leading elements reflecting the culture and values of a society. Therefore, one of the most important materials to be used in foreign language teaching and culture transfer is metaphors in the language. Textbooks, which are one of the most frequently used and utilised resources in teaching Turkish to foreigners, are among the tools in which these metaphors are frequently included. The method chosen for this purpose is a case study, which is one of the qualitative research methods. The research data were obtained by collecting the figurative expressions in C1 level textbooks by document scanning technique. As a result of this study, it was revealed that there are 946 figurative expressions in Yedi İklim C1 textbook. The distribution of figurative expressions according to language skills is 369 in listening skill, 29 in speaking skill, 504

¹ Bu çalışma, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Kerim TUZCU danışmanlığında Esra BİÇERYEN tarafından hazırlanmış olan “Yabancılar Türkçe Öğretim Ders Kitaplarında Mecaz İfadelerin Kullanımı: Yedi İklim ve Altın Köprü Türkçe Öğretim C-1 Seviyesi Setlerinin Karşılaştırılması” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

* Öğretmen, MEB, esra_8074@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8023-8067>

** Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, kerimtuzcu@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8432-2602>

in reading skill and 44 in writing skill. In the Golden Bridge C1 textbook, a total of 821 figurative expressions were identified. The distribution of figurative expressions according to language skills is as follows: 352 in listening skill, 8 in speaking skill, 358 in reading skill and 103 in writing skill. As a result, it was observed that Yedi İklim C1 textbook used more figurative expressions than Altın Köprü C1 textbook.

Keywords: Altın köprü, Metaphor, Turkish, Yedi iklim.

1. Giriş

Mecaz ifadelerin yabancı dil öğretiminde kullanımı, hedef dilin kültürünü anlamak ve iletişim becerilerini geliştirmek isteyen dil öğrencileri için hiç de yadsınamayacak kadar değerli ve önemlidir. Mecaz ifadeler, bir dilin zenginliğini ve anlam çeşitliliğini yansıtan, kelimelerin temel anlamından daha farklı bir anlam taşıyan sözcük veya ifadelerdir. Örneğin, "ağzı laf yapmaz" ifadesi mecazi bir anlam içerir; ağzın gerçekten laf yapamayacağı bilinir, ancak bu ifade bir kişinin konuşkan olmadığını veya konuşmaktan kaçındığını ifade eder (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023).

Yabancı dil öğretiminde veya öğreniminde mecaz ifadelerin kullanımı, öğrencilere hedef dildeki kültürel bağlamları ve deyimleri anlama konusunda yardımcı olur. Ayrıca mecaz ifadeler, öğrencilerin daha yenilikçi ve buluşçu, düşüncüyü şekillendirici ve akıcı bir şekilde iletişim kurmalarına imkân tanıyarak dilin doğal kullanımını yansıttığı için öğrencilerin gerçek hayattaki iletişim durumlarında başarılı olmalarına destek olur.

Yabancı dil öğretimi, sadece sınıfın dört duvarı içinde sınırlı kalmamalıdır. Yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde amaç, dili kurallarıyla öğrenirken bunun yanında o dilin kendi deneyimleriyle öğrenilmesidir. Öğrencilerin, dil derslerinde kendi kültürlerine dair bilgi edinmekle sınırlı kalmayıp aynı zamanda hedef dildeki yeni bir dil bilgisi sistemini, hedef kültürün ve dilin davranış biçimlerini keşfetmeleri beklenir (Zeyrek, 2020).

Mecaz ifadelerin yabancı dil öğretiminde kullanımı, öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşacakları dil davranışlarına hâkim olmalarını sağlamak ve doğal dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için önemlidir. Mecazlar, bir dilin gerçek kullanımında yaygın olarak kullanılan ifadelerdir ve öğrencilere dil öğrenirken günlük iletişimde daha rahat hissetmelerine yardımcı olabilmektedir.

1.1. Kültürel Değerlerin Yabancı Dil Öğrenme ve Öğretmedeki Rolü

Kültür ve medeniyet; toplumları ayakta tutan en temel unsurdur. Bunun yanında o toplumun fertlerine toplum olma bilinci veren de yine bu değerlerdir. Kültür ve medeniyetin bu işlevi sadece ana diliyle sınırlı kalmayıp yabancı bir dili öğrenme ve öğretme sürecinde de önemlidir ve üzerinde titizlikle durulmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde veya öğreniminde kültür ve medeniyet unsurlarının aktarımı üzerine bugüne kadar yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Öztürk (2015), Divanü Lügati't-Türk'te yer alan atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretimindeki kültür aktarımına katkısını belirlemeye çalışmış; Tosun (2016), ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B1, B2 ve C1 düzeyi kitaplarında kullanılan metinlerin kültür ve medeniyet değerlerinin aktarımına hizmet edip etmediğini inceleyen bir çalışma yapmıştır.

Yine, Demirtaş (2021), Yunus Emre Enstitüsünün hazırladığı Yedi İklim Türkçe öğretim seti (C1 ve C2) ve İstanbul Üniversitesi DİLMER tarafından hazırlanan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde (C1 ve C1+) yer alan ve içinde bolca mecaz ifade barındıran atasözleri ve deyimlerin, dil-kültür ilişkisi de göz önüne alınarak kültür aktarımına katkısını incelemiştir. Bunun yanında Uygun (2022), Metropol Yayınları tarafından hazırlanan TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1-A2)

ders kitabını yabancılara Türkçe öğretiminde kültür değerlerinin aktarımı noktasında incelemiştir. Bir diğer taraftan İşcan ve Yassıtaş (2018), yaptıkları çalışmada, Yedi İklim B1 ve B2 yabancılara Türkçe öğretimi amaçlı hazırlanmış ders kitaplarında kültür unsurlarına ne kadar yer verildiğini ve aynı zamanda da bu kültürel değerlerin hedef kitleye nasıl aktarıldığını incelemiştirlerdir.

Dil öğretim sürecinde, dili ve kültürü birbirinden ayırarak dilin sadece gramer tarafıyla ilgilenmek sağlıklı sonuçlar doğurmayacaktır. Herhangi bir dili öğrenirken o dile ait birçok deyim, atasözü, mecaz, teşbih gibi ifadeleri öğrenmekten kaçınamayız (Çakır,2011). Her dilde az ya da çok bulunan bu ifadeler, kültür ve medeniyetin dile yansımalarıdır. Eğer kültür ve medeniyete ait unsurlar yeterince öğretilmezse, öğrencinin hedef dili konuşması, kendi kültürünün çerçevesinden gördüğü bazı kavramları sadece farklı sembollerle ifade etmekten başka bir şey olamaz (Brooks,1986). Deyimler, benzetmeler, mecaz anlamlı ifadeler ve benzeri sözler, hedef dilin kültür ve medeniyet değerleri bilinmeden tam olarak anlaşılacakları veya bazılarının yanlış anlaşılacağı açıktır (Çıfci vd., 2013).

Kendini ifade etme noktasında sınırlı sözcükler kullanmak durumunda kalan yabancı dil öğrencileri, hedef dilde konuşulanların muhtemelen büyük bir çoğunluğunu anlayamayacak ve benzer durumlarla karşılaştığında ne yapması gerektiğini bilemediğinden iletişim onun için sıkıntılı bir süreç hâline gelecektir. Hedef dili, o dilin konuşulduğu ülke ve o kültürün içinde öğrenen fertler, günlük hayata kolaylıkla intibak edebilirler ve günlük konuşmalara nispeten daha kolay hâkim olabilirler. Fakat herkesin, yabancı dili, o dilin konuşulduğu bir yerde öğrenme imkânı olmadığı için, hedef dilin öğrenilmesiyle paralel olarak kültür ve medeniyet değerlerinin aktarılması gereği ortaya çıkmıştır (Tuzcu, 2021).

1.1.1. Mecaz İfadelerin Kültürel Değerleri Taşıma ve Aktarmadaki Yeri

Mecaz, bir sözcüğün gerçek anlamı dışında ve sözlükte verilen ilk anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır. Bir başka deyişle, bir sözcüğün duyulduğunda, zihinde uyandırdığı ilk anlamında kullanılmaması; başka anlamlara gelecek şekilde kullanılmasıdır. Mecaz ifadeler aynı zamanda dilin zenginliğinin göstergelerindedir. Aynı sözcük, farklı cümlelerde birbirinden tamamen farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılabilir. Dildeki mecazlar, o dilin kullanıcıları arasında rahatlıkla kullanılabilir ve iletişimde herhangi bir soruna yol açmazken yabancı dil öğrencileri arasında anlamayı ve anlaşılmayı zorlaştırdığı için iletişimde sorunlara yol açmaktadır.

Yazılı ve sözlü edebî eserlerde mecazlar sıklıkla kullanılmıştır. Mecaz ifadeler edebî metinlere estetik açıdan güzellik, manaya derinlik katar. Bu derinliği anlamak için okuyucu zihinsel olarak etkin durumdadır. Mecazlar; okuyucunun metin üzerinde düşünmesini, yorum yapmasını, esere başka pencerelerden bakmasını sağlar. Mecazlı ifadelerin kullanımının en başta gelen amacı; anlatımı daha zengin, etkili ve sanatlı bir hale getirmesidir. Mecazlı ifadeler, bir sözcüğün gerçek anlamından uzaklaşarak yeni ve soyut bir anlam kazanmasını sağlar. Böylece dilin zenginliğini ve anlam derinliğini artıran mecazlar; edebiyat, şiir, deyim ve atasözleri gibi alanlarda sıkça kullanılır. Bu konu ile doğrudan veya dolaylı olarak yapılan çalışmalara baktığımızda Akpınar (2010), Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe” (2008, Ankara) eğitim seti, Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yabancılar İçin Türkçe” (2006, Ankara) eğitim seti, TİKA'nın hazırlanmış olduğu “Orhun Yabancılar İçin Türkçe” (2004, Ankara) eğitim setlerindeki deyim ve atasözleri kullanımını tespit etmeye çalışmıştır.

Bunun yanı sıra Dağdeviren (2019), ilgili çalışmada efsaneler üzerinden örnek ders malzemesi oluşturmuştur. Daha sonra da bu efsanelerin dil öğretiminde kültür aktarımı bağlamında nasıl kullanılabileceğini inceleyerek bu türlerin verimli olup olmayacağını ortaya çıkarmayı amaçlarken, Erdoğan (2019), yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları olarak kullanılan Gazi Üniversitesi bünyesinde hazırlanan Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, İstanbul Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe

Ders Kitabı ve Yunus Emre Enstitüsünün hazırladığı Yedi İklim Türkçe Ders Kitaplarında (A1-A2, B1-B2, C1) bulunan okuma ve dinleme metinlerini deyim ve atasözlerine yer verme ve kullanma noktasında incelemiştir.

Ayrıca, Nasuh (2019), Türkiye'nin dışı veya içindeki tüm yabancılara Türkçenin öğretilmesi amacıyla hazırlanmış olan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1/A2/B1/B2 ders kitaplarında yer alan kalıp sözleri (ilişki sözleri) ve deyimleri tespit ederek bunların kullanım aralıklarını mukayese etmiştir. Sezen (2020), ise içinde bolca deyim ve atasözü barındıran 'Aslan Ailem' isimli TV dizisinin yabancılara Türkçe öğretiminde deyim ve atasözü öğretimine katkısı ve kültür aktarımına yaptığı katkılar yönleriyle incelemiştir.

Bunlardan başka ise Demiralay (2016), 'Çok Anlamlılık' başlığı altında bir çalışma yapmıştır. Söz konusu çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde mecazlarla ilgili karşılaşılan problemlere ve çözüm önerilerine yer vermiştir. Yine buna paralel bir çalışma olarak Atagül (2015), de yabancılara Türkçe öğreticilerinin görüşlerinden hareketle en sık kullanılan 150 deyim ve 150 atasözünü belirlemiş ve daha sonra yabancılara Türkçe öğretimi alanında oluşturulacak ders kitapları ve bu alanda çalışan Türkçe öğreticilerine bir kılavuz olması amacıyla listeler oluşturmuştur.

Her milletin kendine özgü yaşayış tarzı, kutsalları, değerleri, gelenek ve görenekleri vardır. Bunlar; o milleti diğer milletlerden ayıran, içinden çıktığı milletin imzası niteliğini taşıyan kültürel mirastır. Kültürel miras, nesilden nesile dil yoluyla aktarılır. Bu aktarımın yapıldığı dil varlıklarından en başta gelenleri deyimler ve atasözleridir. Atasözleri, atalarımızın uzun deneyimlere dayalı değerlendirmelerini bir düşünce veya nasihat olarak ifade eden ve genel olarak kabul gören özlü ifadelerin kalıplaşmış biçimleridir (Aksoy, 1988). *"Eski eserlerde 'sav' olarak adlandırılan bu güzel sözcükler, daha sonra 'mesel / darb-ı mesel' olarak da bilinen, farklı hayat felsefelerini ifade eden bu özlü cümlelerin günümüze yansıttığı gerçekler, yılların bilgelik, kültür ve deneyimleri ile zenginleşmiş olup, halk hafızasında hala varlığını sürdürmektedir"* (Ağca, 2001, s.112).

Deyimler; herhangi bir durumu kısa ve öz bir şekilde anlatmamıza yarayan kalıplaşmış sözcük gruplarıdır. Bu ifade türleri, birden fazla kelimedenden oluşan bir söz varlığı unsurlarıdır. Hislerimizi, fikirlerimizi daha da ilgi çekici bir şekilde dile getiren isim, sıfat, zarf, basit ve bileşik fiil biçimleri gibi dilbilgisi öğeleridir (Elçin, 2019). Yine deyimler; bir kavramı, bir durumu ya güzel bir söyleyişle ya da özel bir yapıda ifade eden ve çoğunun gerçek anlamlarından farklı bir anlamı olan yerleşik sözcük grubu ya da cümle biçimindeki ifadelerdir (Aksoy 1988). Bir milletin ve toplumun geçmiş hayatında yaşadıklarından çıkardıkları dersler, edindikleri tecrübeler, yaşayış tarzları, olaylar karşısında verdikleri tepkiler, takındıkları tutumlar gibi unsurlar, atasözlerinin ve deyimlerin içinde rahatlıkla görülebilmektedir. İnsanlar, her olayı doğrudan tecrübe etme veya gözlemlene fırsatına sahip olmayabilirler ancak fertlerin kendi yaşantılarından elde ettikleri bilgi ve tecrübelerin bir ürünü olan atasözleri, yaşanan olayları ve karşılaşılan durumları tanımlar. Bu atasözleri, karşılaşılan durumlar hakkında duygularımızı ve düşüncelerimizi ifade etmemize imkân verirken tecrübeler aracılığıyla sosyal öğrenme sürecinde benzer durumlar hakkında bilgi edinmemizi sağlar. Uzun yıllar boyunca milletlerin kültürel birikimleri ve tecrübeleri sonucu ortaya çıkan bu atasözleri ve deyimler, dil yoluyla gelecek kuşaklara aktarılır ve böylece kültür mirası sürdürülmüş olur.

Bir millete ait kültür ve medeniyet unsurlarını yansıtmada mecaz ifadeler en önde gelen kelime veya kavramlardır çünkü mecazî ifadelerin söz varlığında yer akabilmesi için çok uzun bir süreç geçmiş olması gerekmektedir. Doğrudan doğruya mecaz sayılan ifade ve kelimelerden başka yazılı veya sözlü metinlerde mevcut bağlamsal mecazlarla birlikte deyimler ve atasözlerindeki mecazî ifade ve ibareler de dilin mecaz varlığını oluşturmaktadır. Buna binaen denilebilir ki dilin mecaz varlığını oluşturan deyimler ve atasözlerinin nesilden nesile aktarımı da bir noktada kültürel değerlerin aktarımı anlamına gelmektedir.

1.2. Problem Durumu

Mecazlı ifadeler, bir toplumun dilinin görünen yüzünün de ötesinde derin bir kültürel ve medeniyet mirasını yansıtır. Bu ifadeler; içerdikleri ve ifade ettikleri semboller, metaforlar ve örtülü anlamlar aracılığıyla toplumun tarihini, deneyimlerini ve düşünce tarzını yansıtır. Mecazların; hikâyeleri, gelenekleri, inançları ve değerleri ifade etme şekli, hedef dil öğrencilerine bu toplumların derinliklerine bakma fırsatı sunar. Bu mecazları kavradıkça hedef dilin öğrencileri, içinde büyüdükleri kültürün ve medeniyetin zenginliği hakkında daha fazla bilgi edinirler. Böylece, kendi kültürleriyle öğrendikleri dilin kültürü arasında karşılaştırmalar yapma fırsatına sahip olurlar. Bu karşılaştırmalar, farklı kültürlerin benzersizliklerini keşfetme ve kavrama yolunu açar. Ayrıca, bu mecazların dil öğrenme deneyimini daha ilginç ve anlamlı hâle getirdiği unutulmamalıdır. Dil, sadece kelime ve gramer kurallarıyla sınırlı değildir; aynı zamanda bir toplumun tarihi, değerleri ve dünya görüşü ile derin bir bağlantı içerir.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada temel amaç; Yedi İklim ve Altın Köprü yabancılar Türkçe öğretimi setlerindeki C1 seviyesi kitaplarında bulunan mecazlı ifadeleri tespit etmektir. Çalışmanın alt amaçları; setlerde yer alan mecazlı ifadelerin dil becerileri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) alanlarına dağılımları ve bunların karşılaştırılmasıdır.

Yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan setlerden yola çıkarak çalışmamızda;

1. Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında mecazlı ifadelerin kullanımının ne düzeyde olduğu,
2. Hazırlanan setlerdeki mecaz ifadelerin dil beceri alanlarına göre dağılımlarının nasıl şekillendiği
3. Yedi İklim ile Altın Köprü setleri C1 seviyesi Yabancılar Türkçe öğretimi kitap setlerinin mecazlı ifadelerin kullanımı yönünden aralarındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu sorularının cevabı aranmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Çalışmaya ilişkin literatür çalışması yapıldıktan sonra Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ve Altın Köprü Yabancılar Türkçe Öğretimi C1 düzeyi ders kitaplarında kültürel öğelere ait ‘mecazlı ifadeler’ tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarındaki ünite veya bölümlerdeki metinler ve etkinliklerdeki bu ifadeler dil beceri alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Nitel yöntem, sosyal bilimlerde kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmacı, doğal ortamlarda gözlem, görüşme ve belge çözümleme gibi teknikleri kullanarak araştırma sorularına cevap arar. Bu yöntem, araştırma konusunun daha derinlemesine anlaşılmasını ve katılımcıların bakış açıları, deneyimleri ve anlamları gibi unsurların ortaya çıkarılmasını amaçlar (Sak vd., 2021). Durum çalışması, bir araştırmacının bir durumu, bireyi, kurumu, rolü, ulusu veya başka bir olguyu kapsamlı bir şekilde incelemesini sağlar. Bu yöntemde kullanılan veriler genellikle betimsel ve içerik çözümlemesi gibi nitel araştırma yöntemleriyle analiz edilir. Betimsel çözümleme, verilerin sınıflandırılması, özetlenmesi ve yorumlanmasıyla anlamlı bir bütün oluşturmayı amaçlar. İçerik tahlili ise verilerin belirli konular, kavramlar ve alanlar altında tasnif edilmesini, karşılaştırılmasını ve ilişkilerinin meydana çıkarılmasını içerir (Sak vd., 2021). Yine, Creswell’e göre (2007) durum çalışması, araştırmacının zaman kısıtları

dâhilinde bir veya birkaç durumu farklı veri kaynaklarıyla teferruatlı bir şekilde değerlendirdiği, durumların ve durumla bağlantılı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma tekniğidir.

Tarama araştırmaları, araştırma konusuyla ilgili mevcut durumu betimlemek için genelde durumun bir fotoğrafını çekmeyi amaçlar (Büyüköztürk vd., 2018). Araştırmada; ilgili Türkçe öğretim setlerindeki mecaz ifadelerin dil beceri alanlarına göre sınıflandırılarak ortaya koyulması amaçlandığından nitel araştırma yöntemi, belge inceleme deseni belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Çünkü belgesel tarama tekniği, araştırmaya konu olan yazılı malzemelerin ayrıntılı şekilde çözümlenerek bilgilerin ortaya konulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Kendi içinde bölümlere ayrılan ders kitapları ve bu ders kitaplarındaki metinlerde yer alan mecazlı ifadelerin temel dil becerileri de dikkate alınarak sınıflandırılması yoluna gidilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Yunus Emre Enstitüsü yayın kurulunca yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretimi seti ile yine Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Türkçe Koordinatörlüğü tarafından yabancılara ve soydaşlara Türkiye Türkçesi öğretmek amacıyla hazırlanmış Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretim seti oluşturmaktadır. Bu setlerin ise C1 seviyesi ders kitapları çalışmanın örneklemini meydana getirmiştir.

2.3. Araştırma Süreci

Bu çalışmaya konu olan Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretim Seti ile Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretim Setleri C1 düzeyi ders kitaplarındaki mecazlı ifadeleri, belgesel tarama (doküman incelemesi) yöntemi kullanarak ortaya koymayı amaçlamıştır. Mevzubahis ders kitaplarından Yedi İklim seti açık erişim yoluyla elde edilmiş; yine diğer ders kitabı olan Altın Köprü ise Manas Üniversitesinden yetkililerce irtibat kurularak temin edilmiştir. Daha sonra bu setlerin C1 düzeyi ders kitapları tek tek incelenmiştir. İncelenen yabancılar için hazırlanmış Türkçe öğretim setleri C1 düzeyi ders kitaplarında metinler; bu metinlere bağlı etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları yer almaktadır.

Çalışmaya ilişkin literatür çalışması yapıldıktan sonra Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ve Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 düzeyi ders kitaplarında kültürel öğelere ait ‘mecazlı ifadeler’ tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarındaki ünite/bölümlerdeki metinler ve etkinliklerdeki bu ifadeler dil beceri alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Her iki ders araç gerecinde yer alan metinler baştan sona taranarak ele alınmıştır. Bu setlerin C1 düzeyi ders kitapları tek tek incelenmiştir. İncelenen yabancılar için hazırlanmış Türkçe öğretim setleri C1 düzeyi ders kitaplarında metinler; bu metinlere bağlı etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları yer almaktadır.

Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabı 8 üniteye (bölüm) ayrılmıştır. Bu bölümlerde, metinlere ve bu metinlere bağlı etkinliklere temel dil beceri alanlarına dikkat edilerek yer almıştır. Her bölümün sonunda, “Değerlendirme” başlığı altında metinler ve bu metinle alakalı sorulara yer verilmiştir. Bu başlık altında öğrencilerin süreç sonunda hedeflenen davranışı kazanıp kazanmadıklarını kendilerinin değerlendiği “Kendimi Değerlendiriyorum” kısmı da yer almıştır. Yabancılar için hazırlanmış Altın Köprü Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabı, 6 üniteye (bölüm) ayrılmış ve her bir ünite içinde 3 tane metne yer verilmiştir. Bu ünitelerin sonunda “Genel Alıştırmalar” başlığı altında etkinlikler yer almıştır.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

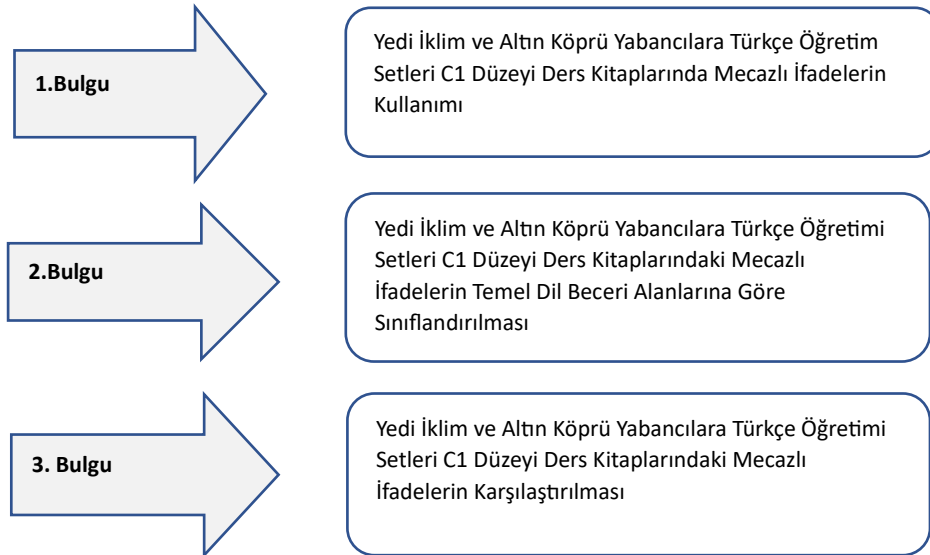
Bu çalışmada, yukarıda sınırlılıklarda belirtilen ders araç gereçleri, içerik çözümlemesi tekniği kullanılarak her iki Türkçe öğretim setindeki metinler ayrıntılı olarak incelenmiş, mecazlı ifadeler belirlenmiş ve bu ifadelerin örnekleri çıkarılmıştır. İçerik çözümlemesi, bir nitel veri içerisindeki kelime, konu ve kavramları; anlamları ve kendi aralarındaki ilişkileri bulmaya ve bir değerlendirme yapmaya yönelik kullanılan bir tür araştırma yöntemidir (Zülfikâr, 2020). Çalışmada, metinler, metinlere bağlı etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları gözden geçirilmiş ve bu etkinliklerin öğrencilerin mecaz kavramları anlama ve kullanma becerilerine yaptığı etki değerlendirilmiştir. Daha sonra da her iki Türkçe öğretim setindeki metinler özellikleri bakımından karşılaştırılmış ve hangi setin daha fazla mecazlı ifade içerdiği, öğrenci değerlendirme bölümlerinin etkinliği gibi konular değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçları, her iki setin mecaz anlamlı kelimelerin öğretimi açısından değerlendirilmiş; dil beceri alanlarına göre tespit edilen mecazlı ifadeler birbiri ile karşılaştırılmıştır. Türkçenin kadim bir sözlü kültür geleneği olduğu düşünüldüğünde günümüzdeki yazılı edebiyat eserlerinde bütün mecazlı ifadelerin kullanıldığını ve bunlarla ilgili örneklerle tam olarak erişebileceğimizi söylemek zordur. Bundan dolayı söz konusu mecaz anlamlı kelimelerin tasnif ve çözümlemesinde Türkçe Sözlük (2011), Deyimler Sözlüğü (1988) ve Atasözleri Sözlüğü (1988) başvuru kaynakları olarak kullanılmıştır.

2.6. Araştırma Etiği

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Çalışma etik kurul gerektirmeyen bir çalışmadır.

3. Bulgular

Bu setlerde yer alan mecazlı ifadeler, dil becerileri alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Setlerdeki mecazlı ifadelerin dil beceri alanlarına göre sınıflandırılması sonucunda elde edilen sayısal veriler tablolar halinde sunulmuştur. Daha sonra her iki kitap setindeki mecazlı ifadelerin karşılaştırıldığı tabloya yer verilmiştir.

Şekil 1. Yedi İklim ve Altın Köprü yabancılar Türkçe öğretim setleri C1 düzeyi ders kitaplarındaki mecazlı ifadelerin karşılaştırılmasından elde edilen bulgular

3.1. Yabancılara Türkçe Öğretim Setleri C1 Düzeyi Ders Kitaplarında Mecazlı İfadelerin Kullanımı

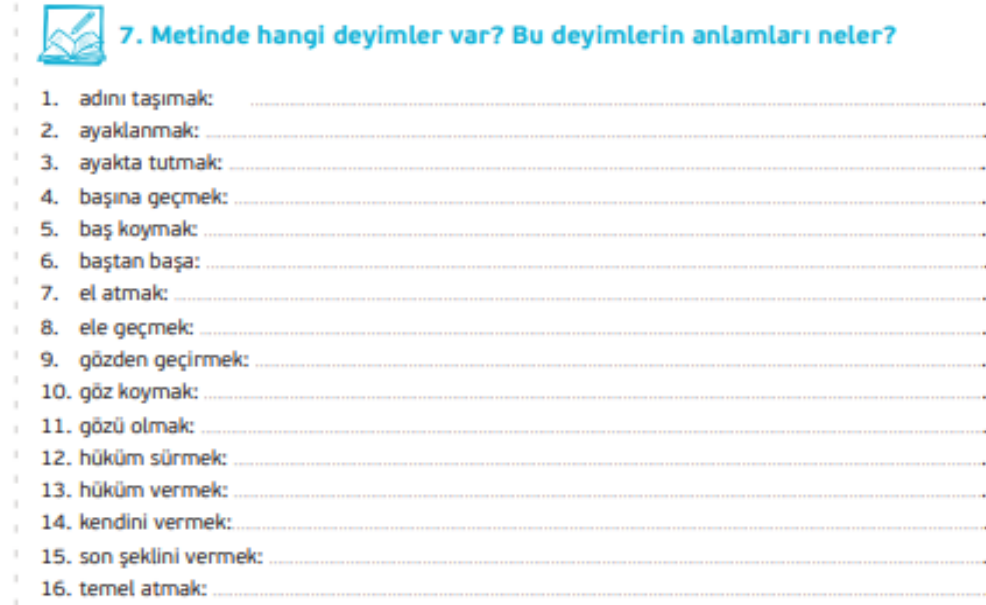
Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretimi Seti C1 düzeyi ders kitabında 821, Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabında 946 tane mecazlı ifade olduğu tespit edilmiştir. Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabı 8, Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretim Seti ders kitabı 6 bölümden oluşmaktadır. Tablo 1’de Yedi İklim ve Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitaplarında tespit edilen mecazlı ifadelerin sayısal verilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Yedi İklim ve Altın Köprü yabancılara Türkçe öğretim seti C1 düzeyi ders kitaplarında tespit edilen mecazlı ifadelerin sayısı

Ders araç gereci	Tespit edilen mecazlı ifade sayısı
Yedi İklim	946
Altın Köprü	821

3.1.1. Yedi İklim ve Altın Köprü Yabancılara Türkçe Öğretim Setleri C1 Ders Kitaplarında Deyimler

Yedi İklim C1 ders kitabında mecazlı ifadelerden olan deyimlere etkinliklerde yer verilmiştir. Yedi İklim C1 ders kitabı sayfa 109’da deyimler ile ilgili etkinlik yer almıştır. Etkinlikte, deyimler alt alta sıralanmış ve öğrencilerden bu deyimlerin anlamlarını yazmaları istenmiştir.

7. Metinde hangi deyimler var? Bu deyimlerin anlamları neler?

1. adını taşımak:
2. ayaklanmak:
3. ayakta tutmak:
4. başına geçmek:
5. baş koymak:
6. baştan başa:
7. el atmak:
8. ele geçmek:
9. gözden geçirmek:
10. göz koymak:
11. gözü olmak:
12. hüküm sürmek:
13. hüküm vermek:
14. kendini vermek:
15. son şeklini vermek:
16. temel atmak:

Şekil 2. Yedi İklim C1 ders kitabı deyimler etkinlik örneği

Yine sayfa 139’daki etkinlikte de deyimlere yer verilmiştir. Bu etkinlikte deyimler ve anlamları karışık olarak verilmiştir. Daha sonra ise öğrencilerden, verilen deyimleri anlamsal karşılıkları ile eşleştirmeleri istenmiştir.

1. Aşağıdaki deyimleri anlamları ile eşleştiriniz.

panik olmak	bir olay dolayısıyla büyük bir korku ve telaş içinde umutsuzluğa düşmek
panik yaratmak	yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzölmek
paniğe kapılmak	korku, dehşet uyandırmak

2. Eş anlamlı kelimeleri eşleştiriniz.

endişe etmek	duyuru
arızalanmak	gezi
seyahat	kağılanmak
anons	bozulmak

Şekil 3. Yedi İklim C1 ders kitabı deyimler etkinlik örneği

Altın Köprü yabancılar için hazırlanmış Türkçe öğretim seti C1 düzeyi ders kitabında deyimler ile ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Sayfa 43'te yer alan dinleme metni sonrasında etkinlikte deyimler ve anlamları verilmiş, öğrencilerden bunları anlamları ile eşleştirmeleri ve test sorusunda yukarıda cümle içinde geçen deyim anlamını aşağıdaki şıklardan bulmaları ve işaretlemeleri istenmiştir.

1. Üstesinden gelmek
 2. Elinden tutmak
 3. Başarıya imza atmak
 4. Kabuğuna çekilmek
 5. Dalga geçmek
- Muvaffak olmak.
 Eğlenmek, alay etmek.
 İnsanlarla sosyal ilişkiyi kesmek.
 Yardım etmek.
 Başarmak, becermek.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi "Grandin, **o yollardan geçmiş** biri olarak otizmli bireylere nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili şu tavsiyelerde bulunuyor: ..." cümlesindeki altı çizili deyimle aynı anlamda kullanılmıştır?

- a) Bahsettiğin bütün o yolları denedim ama başarılı olmadım.
- b) Çocukluğumda geçtiğimiz o yolları bugün bile çok net hatırlıyorum.
- c) O yollardan ben de geçtiğim için seni çok iyi anlıyorum.
- d) Onun gittiği yol, yol değil. Söyleyin, kendine çekidüzen versin!

Şekil 4. Altın Köprü C1 düzeyi ders kitabı deyimler etkinlik örneği

Altın Köprü C1 düzeyi ders kitabı 5.bölüm sayfa 71'de deyimler etkinliği yer almaktadır. Etkinlikte deyimlerden bir görsel oluşturulmuş ve aşağıda da görselde yer alan deyimler sıralanmıştır. Öğrencilerden karışık verilen deyimler ve anlamlarını eşleştirmeleri istenmiştir.

26. Deyimler

Gönül Dili Türkçe

Eşleştirelim

1. Alçak gönüllü	☐	Çabuk âşık olan kişi
2. Ayran gönüllü	☐	Gücenmek, alınmak, darılmak
3. Canı gönülden	☐	İçtenlikle, çok isteyerek, seve seve, memnuniyetle
4. Gönüller bir olsun	☐	İmkânı az olduğu hâlde parasını, malını esirgmeden veren kişi
5. Gönülüne göre	☐	Sevgiyle, aşkla bağlanmak
6. Gönül almak	☐	Dileğine göre, isteğine uygun olarak
7. Gönül koymak	☐	İç rahatlığını, huzurunu korumak
8. Gönüllü olmak	☐	Hiçbir zorunluluğu yokken bir işi yapmayı isteyerek üstlenmek
9. Gönül vermek	☐	Birine iyilik yapma ya da bir şeyi verme isteği
10. Gönülü zengin	☐	Âşık olmak, sevdalanmak
11. Gönülü kalmak	☐	Güzel bir davranış veya sözle birinin sevgisini kazanmak
12. Gönülünden kopmak	☐	Başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen kişi
13. Gönülleri fethetmek	☐	Kınılan, gücenen birini güzel söz ve davranışlarla hoşnut etmek
14. Gönülünü kaptırmak	☐	Çok isteyip de elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek, onu edinmek istemek.
15. Gönülünü ferah tutmak	☐	Aynı ortamı paylaşamayan ama kalpleri aynı atan, gönülleri beraber olan kişilerin içinde bulunduğu güzel durum.

Şekil 5. Altın Köprü C1 düzeyi ders kitabı deyimler etkinlik örneği

3.2. Yedi İklim ve Altın Köprü Yabancılar Türkçe Öğretimi Setleri C1 Düzeyi Ders Kitaplarındaki Mecazlı İfadelerin Temel Dil Beceri Alanlarına Göre Sınıflandırılması

Yedi İklim ve Altın Köprü yabancılar için hazırlanmış Türkçe öğretim setleri C1 seviyesi ders kitapları incelenmiştir. Bu incelemenin sonunda ders araç gereçlerinde yer alan mecazlı ifadeler belirlenmiştir. Tespit edilen mecazlı ifadeler, bu ders kitaplarındaki bölümler ve dil beceri alanlarına göre Tablo 2 ve Tablo 3'te görüldüğü gibi sınıflandırılmıştır:

Tablo 2. Yedi İklim ders kitabında mecazların becerilere göre dağılımı

Bölümler	Dinleme	Konuşma	Okuma	Yazma
1.Böüm	56	2	80	2
2.Böüm	23	0	51	0
3.Böüm	79	8	94	9
4.Böüm	55	9	37	3
5.Böüm	38	4	39	19
6.Böüm	15	0	44	6
7.Böüm	30	3	69	7
8.Böüm	73	3	90	1
Toplam	369	29	504	44

Tablo 3. *Altın Köprü ders kitabında mecazların becerilere göre dağılımı*

Bölümler	Dinleme	Konuşma	Okuma	Yazma
1.Bölüm	71	1	70	30
2.Bölüm	62	0	28	26
3.Bölüm	87	6	42	13
4.Bölüm	20	1	46	14
5.Bölüm	73	0	89	9
6.Bölüm	39	0	83	11
Toplam	352	8	358	103

2. ve 3. Tablolarda da görüldüğü gibi, araştırmaya konu olan Yedi İklim ders kitabı sekiz bölümden oluşmaktadır. Buna mukabil Altın Köprü ders kitabı ise altı bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerde tespit edilen mecazlı ifadeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 4. *Yedi İklim ders kitabında mecazların bölümlere göre dağılımı*

1.Bölüm	140 adet
2.Bölüm	74 adet
3.Bölüm	190 adet
4.Bölüm	104 adet
5.Bölüm	100 adet
6.Bölüm	65 adet
7. Bölüm	106 adet
8. Bölüm	167 adet

Tablo 5. *Altın Köprü ders kitabında mecazların bölümlere göre dağılımı*

1.Bölüm	172 adet
2.Bölüm	116 adet
3.Bölüm	148 adet
4.Bölüm	81 adet
5.Bölüm	171 adet
6.Bölüm	133 adet

Çağdaş dil öğretim yöntemlerinin ortak yönü, temel dil becerileri (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) üzerine odaklanmalarıdır. Bu becerilerin yabancı dil veya ana dil öğretiminde bütünsel ve eşzamanlı olarak geliştirilmesi, dilin iletişimdeki işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için gereklidir (Güneş, 2013). Mecazlı ifadeler ise dilin gücünü ve zenginliğini gösterir, anlatıma canlılık ve

renk katar, okuyucu veya dinleyiciyi hayal etmeye ve düşünmeye teşvik ederler. Dil öğretiminde mecazlı ifadelerin kullanılması, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve dilin estetik yönünü anlamalarına yardımcı olur (Ersoy, 2021). Bu sebeple, dil öğretim malzemelerinde mecazlı ifadelerin dil beceri alanlarına göre sınıflandırılması ve öğrencilere sunulması uygun bir yöntemdir. İncelediğimiz iki kitapta da mecazlı ifadeler dil beceri alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

3.2.1. Dinleme Becerisi

Yabancılar için hazırlanmış Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabında dinleme becerisi alanında, 8 bölümün toplamında 369 adet mecazlı ifade tespit edilmiştir. Diğer dil beceri alanları ile karşılaştırıldığında dinleme becerisi alanındaki mecazlı ifadelerin sayısı okuma becerisi alanındaki mecazlı ifadelerin sayısını takip ederek ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Altın Köprü Türkçe Öğretim Seti C1 düzeyi ders kitabında ise dinleme becerisi alanında, 6 bölüm toplamında 352 adet mecazlı ifade olduğu tespit edilmiştir. Yine bu ders kitabındaki dinleme alanındaki mecazlı ifadeler, okuma becerisi alanındaki mecazlı ifadeleri takip ederek ikinci sırada yer almıştır.

3.2.2. Konuşma Becerisi

Yedi İklim ders kitabı 8 bölümden meydana gelmiştir. Bunlardan konuşma becerisi başlığı altında 29 mecaz ifade yer almaktadır. Altın Köprü ders kitabı ise 6 bölümden müteşekkildir ve konuşma becerisi altında 8 tane mecazlı ifade kullanılmıştır.

3.2.3. Okuma Becerisi

Yedi İklim ders kitabında okuma becerisi alanında 8 bölüm toplamında 504 adet, Altın Köprü ders kitabında 358 adet mecazlı ifade kullanılmıştır. Her iki ders kitabında da en çok okuma becerisi alanında mecazlı ifade kullanıldığı tespit edilmiştir. Okuma metinler ve okuma becerisini işe koşacak etkinliklerin fazla olması sebebiyle bu beceri alanında daha fazla sayıda mecazlı ifade kullanıldığı düşünülmektedir.

3.2.4. Yazma Becerisi

Yedi İklim ders kitabında yazma becerisi alanında 8 bölüm toplamında 44, Altın Köprü ders kitabında 6 bölüm toplamında 103 adet mecazlı ifade kullanıldığı tespit edilmiştir. Altın Köprü yabancılar Türkçe için hazırlanmış ders kitabı, Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretim Seti ders kitabından hacimce daha az sayfadan oluşmasına rağmen Altın Köprü ders kitabında yazma becerisi alanında daha fazla mecazlı ifade kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.3. Yedi İklim ve Altın Köprü Yabancılar Türkçe Öğretimi Setleri C1 Düzeyi Ders Kitaplarındaki Mecazlı İfadelerin Karşılaştırılması

Altın Köprü yabancılar Türkçe öğretim seti C1 ders kitabı, 103 sayfa 6 bölümden; Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabı 203 sayfa 8 bölümden oluşmaktadır. Yedi İklim ders kitabındaki metinler, dil beceri alanlarına göre ayrılarak tabloda gösterilmişken aynı durum Altın Köprü ders kitabı için söz konusu değildir. Yedi İklim ders kitabında her ünite sonunda “Değerlendirme” ve “Kendimi Değerlendiriyorum” etkinlikleri, Altın Köprü ders kitabında her ünite sonunda “Genel Alıştırmalar” başlığı altında değerlendirme çalışmaları yer almaktadır.

Araştırma sonucunda Yedi İklim ders kitabında dil beceri alanlarına göre dinleme/izleme 490, konuşma 34, okuma 494, yazma 47 adet mecazî ifade belirlenmiştir. Altın Köprü ders kitabında ise dil beceri alanlarına göre dinleme/izleme 332, konuşma 11, okuma 317, yazma 148 tane mecazlı ifade olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir:

Tablo 6. Her iki ders kitabının mecazlı ifadeler yönünden karşılaştırılması

Ders Kitabı	Dinleme	Konuşma	Okuma	Yazma
Altın Köprü	332	11	317	148
Yedi İklim	490	34	494	47

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Mecazlar, dilin zenginliğini ve kültürel özelliklerini gösteren unsurlardır ve kullanımlar her dilde farklılık gösterebilir. Bazı dillerde daha yaygın ve çeşitli olabilirken bazı dillerde daha az veya daha sınırlı olabilir. Bunun sebepleri olarak ise o dilin yaygınlığı, kökeni, yapısı, tarihi, coğrafyası, etkileşimde bulunduğu diğer diller, kültürler vb. sayılabilir.

Yedi İklim ve Altın Köprü yabancılar Türkçe öğretim setleri C1 düzeyi ders kitapları incelenmiş ve Yedi İklim ders kitabında 946, Altın Köprü ders kitabında 821 adet mecazlı ifade tespit edilmiştir. Aynı seviye için hazırlanan bu iki ders kitabındaki mecazlı ifade sayılarının farklılığı tabiidir ancak dilimiz içinde önemli bir yeri olan mecazlı ifadeler ve bunlarla ilgili etkinliklere her iki ders kitabında da yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma, dil öğretim sürecinde, kültür ve medeniyet değerlerinin aktarımının ihmal edilemeyecek derecede ehemmiyetli olduğunu göstermiştir. Süreç içinde, kültür aktarımının da paralel olarak yapılması gerektiği ve ancak bu yolla bir dilin incelik ve güzelliklerinin öğrencilere aktarılacağı sonucuna varılmıştır. Bu ve buna ilişkin konularda bu araştırmayı destekleyen, benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar da görülmüştür. Özdemir'in (2013) "Dil-Kültür İlişkisi: Folklor Ürünlerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeri ve İşlevi" adlı çalışmasında; folklorumuza ait unsurların, kültüre ait öğeleri gelecek nesillere aktarma, toplumumuza ait gelenek ve görenekler hakkında bilgi verme gibi görevleri üstlendiği, yabancılar Türkçe öğretimini de destekleyen ve katkı sunan öğeler olduğu sonucuna varılmıştır. Özdemir'in ulaştığı sonucun bu çalışmayla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayhan ve Arslan (2014), "Edebî Metin Olarak Masalların Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dilsel ve Kişisel Becerilerin Gelişimine Etkisi" isimli çalışmalarında masalların dilin ruh hali hakkında bilgi verdiğini belirtmiş ve masalların kültür aktarımında ve dilsel becerilerin gelişmesinde çok önemli bir rol üstlendiği sonucuna varmışlardır. Zeyrek (2020), "Dil-Kültür İlişkisi Doğrultusunda Yabancı Dil Öğretimi" çalışmasında öğrencilerin onlara yabancı gelen bir dil bilgisi sistemini, hedef kültürün ve dilin davranış biçimlerini keşif yoluyla öğrendiğini belirtmiştir. Bu nedenle Türk dili öğretilirken bir yandan da Türk kültürünün de aynı süreçte öğretilmesi ve aktarılması gerektiğini belirterek bu hususta yabancı dil öğreticilerine büyük bir sorumluluk düştüğü sonucuna varmıştır.

Türkay Yavuzel (2020), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürel Aktarım Açısından Türkülerin Önemi" isimli tez çalışmasında dil ve kültürün birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceği, türkülerin kültürümüzün önemli parçalarından biri olması ve bizden bir şeyler barındırması sebebiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel aktarım aracı olarak kullanılacağına belirtmiştir. Bu da yine araştırmanın sonuçlarını destekler mahiyettedir.

Yabancı dil öğretiminde amaç dili salt kurallarıyla öğrenmek olmamalıdır. Yabancı dil öğrenirken asıl amaç; hedef dili kendi dünyası içinde yaşadıklarından edindiği tecrübeler ile öğrenmek olmalıdır. Yabancı dil öğretiminde mecaz ifadelerin kullanımı, öğrencilerin dilin gerçek hayattaki kullanım inceliklerine sahip olmalarını sağlamak ve doğal dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için önemlidir. Nitekim, Nasuh'un (2019), dil öğretiminde deyimlerin ve kalıp sözlerin kullanımı; Demirtaş'ın (2021), atasözleri ve deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Erdoğan'ın (2019), yabancılar

için hazırlanan ders araç gereçlerinin deyim ve atasözleri açısından incelenmesi konularında yaptıkları çalışmalarda da aynı noktaya vurgu yapmaktadır.

Bu ders kitaplarındaki mecazlı ifadeler dil beceri alanlarına göre sınıflandırıldığında “Konuşma” becerisi ile “Yazma” dil beceri alanlarında kullanılan mecazlı ifadelerin az olması dikkat çekmektedir. Oysaki konuşma ve yazma becerileri fertlerin kendilerini ifade etmelerini sağlayan dil becerileridir. Bu iki beceri alanında az sayıda mecazlı ifade kullanılması bu dil becerilerinin ihmal edildiğini düşündürmüştür. Bu hususta da Tüm ‘ün (2010) atasözlerinin dil öğretimindeki yerini; Bayraktar’ın (2020) kalıp sözlerle ilgili ve yine İnal’ın (2020) konuşma becerileri yönünde yaptıkları çalışmalarına baktığımızda konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilebilmesinin ilgili metinlere ve çalışmalara daha fazla yer verilmesi lüzumu üzerinde durdukları görülmektedir.

Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Yabancılara Türkçe öğretimi yapılırken sınıf ortamına öğrencilerin eğlenirken öğrenebileceği etkinlikler eklenmeli ve bu etkinlikler sınıf içinde uygulanmalıdır. Bu yaklaşım, dil öğretim sürecine olumlu bir katkıda bulunarak öğrencilerin ders ve öğrenilen dile olan ilgisini artırabilir. Bu nedenle, kültürümüze ait unsurları içerdiği bilinen sanatçıların müzik eserleri sınıfa taşınabilir ve bu değerlerimizin öğretimi daha keyifli bir ders atmosferinde gerçekleştirilebilir.
2. Dilde önemli bir yere sahip olan atasözleri ve deyimler, genellikle mecazlı ifadeler içerdikleri için sınıf içinde dinleme metinleri ve bu metinlere dayalı etkinliklerle öğrencilere sunulmalıdır. Aynı zamanda, bu öğelerden zengin okuma metinleri de sınıf içine taşınmalı ve bu metinler üzerinden etkinlikler düzenlenmelidir. Bu etkinlikler, öğretilen deyim ve atasözlerinin uygun uygulama ortamları sunarak öğrencilere bu ifadeleri bağlam içinde kullanma becerisi kazandırmalıdır. Bu şekilde, öğrenilen deyim ve atasözlerini doğru bir şekilde kullanabilen öğrencilerin bu değerleri öğrenmeleri ve hatırlamaları kolaylaşacaktır.
3. Yedi İklim yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim seti, dinleme metinlerine internet ortamında hem sesli hem de yazılı halleriyle ulaşılabilirken Altın Köprü yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim setine internette açık erişim imkânı yoktur. Bu öğretim setine de ilgili kurum tarafından erişim imkânı sağlanabilir.

5. Kaynakça

- Açıkgöz, H. (1993). *Cemil Meriç ile sohbetler*. Seyran.
- Ağca, H. (2001). *Türk Dili*. Gündüz Eğitim.
- Akpınar, M. (2010). *Deyim ve atasözlerinin yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma* (Tez No. 278095) (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin söz varlığı* (3.baskı). Engin.
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim* (6. baskı). Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İnkılap Kitabevi.
- Altın Köprü Türkçe öğretimi portalı (2023). <https://www.turkceogretimi.com/> adresinden 12.10.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Atagül Yılmaz, Y. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde atasözleri ve deyimlerin sıklık analizi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 1021-1036.
- Bayraktar, S. (2020). Yabancı dil öğretiminde ve yabancılara Türkçe öğretim setlerinde kalıp sözler. *Dil Araştırmaları*, 27, 171-197.
- Brooks, N. (1986). *Culture in the classroom*. In Joyce Merrill Valdes (Ed.), *Culture Bound* (ss. 123-129). Cambridge University.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (25. baskı). Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). SAGE.
- Çakır, İ. (2011). Yabancı dil öğrenme ortamlarında kültürün rolü. *Millî Eğitim*, (190), 248-255.
- Çifci, M., Batur, Z., & S. Keklik (2013). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür, yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* (Ed.: Mustafa Durmuş & Alpaslan Okur). Grafiker.
- Dağdeviren, İ. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde efsane türü metinlerden hareketle kültür aktarımının değerlendirilmesi* (Tez No. 579053) (Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demiralay, İ. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde anlamsal açıdan karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Aydın TÖMER*, 1(2), 33-40.
- Demirtaş, İ. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarımına katkısı* (Tez No. 687429) (Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, G. (2016). *Yedi iklim Türkçe öğretim seti B1, B2 ve C1 seviyesi ders kitaplarındaki metinlerin yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı açısından incelenmesi* (Tez No. 447600) (Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Elçin, Ş. (2019). *Halk edebiyatına giriş* (16. baskı). Akçağ.
- Erdoğan, G. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik ders kitaplarının atasözleri ve deyimler açısından incelenmesi* (Tez No. 574150) (Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ersoy, A. (2021). Ahmed-i Dâ'î'nin Türkçe divanındaki mecaz anlamlı isim tamlamaları ve kullanımları üzerine. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 4 (2021), 298-310.
- Güneş, F. (2013). Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 603-637.
- Zülfikâr, H. (2020). *İçerik çözümlemesi*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/> adresinden 25.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- İnal, E. (2020). Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisinin geliştirilmesi ve ölçme değerlendirme süreçlerine yönelik düşünceler: öğretici yeterlikleri. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 5(2), 189-204.
- İşcan, A. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak önemi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, S.2(4), 29-36.

- İşcan, A. & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 Düzeyi), *Aydın TÖMER*, 3(1), 47-66.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Millî Folklor*, 25(97), 167-177.
- Kara Özkan, N. (2020). Yabancı dil olarak Türkçede kelime öğretimi üzerine bir değerlendirme. *BAYTEREK | Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 126-139.
- Nasuh, Y. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında dil düzeylerine göre deyim ve kalıp söz kullanımı* (Tez No. 590679) (Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sezen, Y. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretiminde TV dizisi kullanmanın atasözü ve deyim öğretmedeki etkisi (Aslan ailem TV dizisi örneği)* (Tez No. 626924) (Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük* (11. baskı) (Komisyon). Türk Dil Kurumu.
- Tuzcu, K. & Biçeryen, E. (2023). Yabancı dil öğretiminde bir yöntem olarak işlevsel dil bilgisinin kullanımı. *Türk Dünyası ve Türkçe Öğretimi Dergisi (TDTÖ)*, 2(1), 74-91.
- Tuzcu, K. (2021). Türkçenin yabancılara öğretiminde öğreticilerin ana dillerine ve kültür değerlerine hâkimiyetleri meselesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 45-55.
- Tüm, G. (2010). Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamadaki rolü. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 663-678.
- Türkay Yavuzel S. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel aktarım açısından türkülerin önemi* (Tez No. 640966) (Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uygun, M. (2022). *Metropol yayınları TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti (A1-A2) ders kitabının yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında incelenmesi* (Tez No. 736345) (Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- YEE (2023). Yunus Emre enstitüsü. <https://www.yee.org.tr/> adresinden 15.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*, 3(2), 165-186.